

RIKSDAGENS
GRUNDLAGSUTSKOTT

Helsingfors
den 20 december 1994
Utlåtande nr 26

Till Lagutskottet

Lagutskottet begärde genom en skrivelse av den 27 oktober 1994 utlåtande av grundlagsutskottet om regeringens proposition nr 231 med förslag till ändring av lagar angående högsta domstolens domförhet.

Utskottet har hört lagstiftningsdirektören Jan Törnqvist vid justitieministeriet, presidenten i högsta domstolen Olavi Heinonen, presidenten i högsta förvaltningsdomstolen Pekka Hallberg, professorn Mikael Hidén och professorn Ilkka Saraviita. Vidare har utskottet fått ett skriftligt utlåtande av riksdagens justitieombudsman Jacob Söderman och fogat det till handlingarna.

Grundlagsutskottet har behandlat saken från statsförfattningsrättslig synpunkt och anför vördsamt följande.

Regeringens proposition

Regeringen föreslår att det som stadgas i regeringsformen, lagen om högsta domstolen och militära rättegångslagen om högsta domstolens domförhet skall ändras så att ärenden som gäller besvärstillstånd avgörs i en sammansättning som består av högst tre medlemmar. Ärenden som gäller beviljande av besvärstillstånd handläggs för närvarande i högsta domstolen i en sammansättning med tre medlemmar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så fort som möjligt sedan de blivit antagna och stadfästa.

Den föreslagna ändringen i 54 § 3 mom. regeringsformen skall behandlas i grundlagsordning.

Utskottets ställningstaganden

Enligt utskottets mening är det inte längre ändamålsenligt att det stadgas i regeringsformen om högsta domstolens minsta möjliga domföra sammansättning. Enligt en utredning som utskottet fått är lydelsen i lagförslaget dock felaktig

på denna punkt eftersom där inte nämns någonting om extraordinärt ändringssökande och besvär över försäkringsdomstolens beslut. Utskottet anser att felet enklast rättas till genom att 54 § 3 mom. får följande lydelse: "Högsta domstolen är domför med fem medlemmar, om inte i lag särskilt stadgas om ett större eller (*utesl.*) mindre antal medlemmar."

Av ett grundlagsstadgande som detta framgår att en domför sammansättning i princip består av fem medlemmar och att ett mindre antal medlemmar enligt lagen bara kommer i fråga i fall som uttryckligen stadgas genom lag. Av den allmänna doktrinen om behörigheten att utfärda författningar följer att det inte är möjligt att delegera en sådan behörighet genom lag till en författning på lägre nivå.

Meningen med propositionen är dock att högsta domstolen i sin arbetsordning kan reglera närmare om en ansökan om besvärstillstånd skall handläggas enligt föredragning för en, två eller tre medlemmar. Enligt utskottets uppfattning är detta inte förenligt med 54 § 3 mom. regeringsformen som nu föreslås bli ändrad, utan det andra lagförslaget bör ändras så att det av själva lagtexten framgår hur många medlemmar som utgör en domför sammansättning om de är färre än fem. En likadan anmärkning kan anföras mot det tredje lagförslaget. Enligt utskottets mening bör det ytterligare utredas om det är förenligt med medborgarnas rättsskydd att en sammansättning med en medlem tilläts i ärenden som gäller besvärstillstånd.

På grund av 57 § regeringsformen gäller den föreslagna ändringen i regeringsformen också högsta förvaltningsdomstolen, vilket inte nämns i propositionen. Enligt vad utskottet har erfarit anses det inte finnas något behov av att stadga att högsta förvaltningsdomstolen är domför med en mindre sammansättning än tre medlemmar. Med hänsyn till att den domföra sammansättningen också i detta fall med stöd av 54 § 3 mom. beror på behöriga stadganden i lagen innebär 57 § enligt

utskottets mening inget hinder för att 54 § 3 mom. ändras på detta sätt.

Med stöd av det ovan sagda anför grundlagsutskottet värdsamt

att det första lagförslaget bör behandlas i den ordning som föreskrivs i 67 § riksdagsordningen och

att lagutskottet även i övrigt beaktar det som anförs i detta utlåtande, då det utarbetar sitt betänkande.

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Niinistö, vice ordföranden Alho samt medlemmarna Koskinen, Laine, J. Leppänen,

Moilanen, Nikula, Varpasuo, Viljanen, Vistbacka, Vuoristo, Vähänäkki och Väistö.